

Lezen is Goud!

Samen voor een leesrijke generatie
in de gemeente Groningen

Inhoud

Voorwoord	
Carine Bloemhoff, wethouder onderwijs	4
Dirk Nijdam, directeur Forum	5
José Wolters, directeur basisschool De Beijumkorf	6
1. Inleiding	9
2. Plan van aanpak	15
3. Doorgaande leeslijn	21
BoekStart voor baby's	23
BoekStart op het consultatiebureau	23
BoekStart in de kinderopvang	24
Gastouderaanpak	25
Bibliotheek <i>op school</i>	25
4. Leesbevordering in de vrije tijd	31
5. Samenwerking met maatschappelijke partners	35
6. Financiering	41
7. Samenvatting op B1-niveau	45

Voorwoord

De gemeente Groningen wil de komende jaren inzetten op het bevorderen van leesvaardigheid én leesplezier. We zijn in Nederland het leesplezier wat kwijt geraakt en dat vind ik enorm zonde. Leesplezier en leesvaardigheid zijn namelijk onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Lezen is niet alleen de sleutel tot zelfredzaamheid en participatie. Lezen draagt ook bij aan een inclusieve samenleving. Het zorgt voor verdraagzaamheid en begrip voor mensen met verschillende achtergronden. Door het lezen van verhalen over anderen, kun je je beter verplaatsen en inleven in een ander. Ook in iemand die je normaal gesproken nooit zou spreken of tegenkomen. Lezen maakt je kortgezegd een empathischer mens met een bredere kijk op de samenleving. En dat kunnen we wel gebruiken in deze tijd.

In dit plan spreken we de ambitie uit om een doorgaande leeslijn van 0-20 jaar op te zetten in onze gemeente. Daarbij hebben we onze samenwerkingspartners hard nodig. Uiteraard de Forumbibliotheek, kinderopvangorganisaties en scholen. Ook maatschappelijke partners zoals bijvoorbeeld FC Groningen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Met het plan 'Lezen is Goud!' slaan wij onze handen ineen. Samen investeren we in een leesrijke generatie in de gemeente Groningen.

Carine Bloemhoff

*Wethouder Onderwijs, Werk en Participatie,
Economische Zaken en Oude Wijken,
gemeente Groningen*

Investeren in de toekomst

Lezen is zoals iedereen dagelijks zelf kan ervaren een niet te onderschatten basis onder goed sociaal en maatschappelijk functioneren. Vreemd genoeg is het niveau in Nederland al jaren aan het wegzakken en wordt het probleem steeds groter, terwijl het zeer goed mogelijk is om dit probleem te tackelen.

De sleutel ligt in een vroege en brede inzet op leesplezier en leesvaardigheid, met een centrale rol voor scholen, kinderopvang én de bibliotheek. Als Forumbibliotheek, met onze afdeling Jeugd en Educatie en onze negen vestigingen, zijn wij bij uitstek de organisatie om hierin het voortouw te nemen. Wij verbinden partijen, zorgen voor expertise, infrastructuur en programma's, en zijn dagelijks aanwezig in wijken, scholen en instellingen.

Met dit plan zetten we stevig in op de uitbreiding en verdieping van onze activiteiten in kinderopvanglocaties en het primair onderwijs in de gemeente Groningen. We sluiten aan bij bestaande structuren en versterken deze met bewezen effectieve interventies.

Door middel van deze aanpak investeren we in de toekomst van onze jeugd. Forum Groningen heeft de afgelopen jaren de samenwerkingen geïntensiveerd met de instellingen en is er klaar voor om samen met de gemeente deze structurele verbetering mogelijk te maken.

Dirk Nijdam

Directeur Forum Groningen

Leesplezier: Bouwen aan gelijke kansen voor alle leerlingen

Op De Beijumkorf zijn we pas net gestart met onderdelen van de Bibliotheek op school (dBos), mogelijk gemaakt door het Masterplan Basisvaardigheden. Toch merken we nu al hoeveel waarde en kracht het programma heeft voor onze school en voor de wijk: het maakt lezen toegankelijk en plezierig voor alle leerlingen. In onze wijk Beijum is dat extra belangrijk. Voor sommige leerlingen is lezen vanzelfsprekend, voor anderen niet. Juist voor hen biedt dBos een mooie kans om de wereld van boeken en verhalen te ontdekken.

Wat dBos uniek maakt, is dat het verder gaat dan alleen boeken. Het brengt bibliotheek en school bij elkaar en helpt ons als school om lezen een stevige plek te geven in ons dagelijks onderwijs. Door de samenwerking met het Forum kunnen we gebruikmaken van een actuele en gevarieerde collectie en hebben we direct toegang tot digitale middelen die leerlingen aanspreken. Ook krijgen onze leerkrachten en leescoördinatoren ondersteuning om het leesplezier van de leerlingen te vergroten en dat werkt naar mijn mening erg aanstekelijk.

Voor De Beijumkorf is de meerwaarde van dBos groot: het sluit aan bij onze visie dat lezen en taal de sleutel zijn voor kansengelijkheid en voor een leven lang leren. In Beijum, en vooral ook in Beijum Oost, zien we hoe belangrijk het is om leerlingen in een rijke leesomgeving op te laten groeien. Dankzij dBos kunnen we daar samen met de bibliotheek en de ouders een stevige basis voor leggen. Vanuit mijn eerdere werkervaring in Roden weet ik hoe groot de impact van dBos kan zijn: daar hebben we samen met ouders een schoolbibliotheek opgezet, waar kinderen boeken konden ruilen op gezette tijden om in de klas te lezen. De leesmonitor liet zien dat kinderen niet alleen vaker, maar vooral met veel meer plezier lazen en die trots en dat enthousiasme zie ik hier op De Beijumkorf ook ontstaan.

Dat leesplezier is zo belangrijk. Want lezen is niet alleen een vaardigheid, het is de sleutel tot nieuwsgierigheid, verbeelding en persoonlijke groei. Precies daarom sluit de dBos zo goed aan bij de speerpunten van de gemeente Groningen: kansengelijkheid, brede talentontwikkeling en een sterke basis voor alle kinderen en jongeren. Lezen wordt pas een gewoonte als het leuk en betekenisvol is en dat bereik je met mooie boeken, inspirerende activiteiten en de inzet van enthousiaste leerkrachten, leesconsulenten, ouders en vrijwilligers.

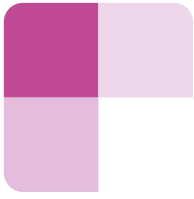
Onze leescoördinatoren spelen in al onze leesactiviteiten en in het maken van het leesplan een belangrijke rol. Zij helpen het team om lezen overal in de school te versterken en houden het leesplezier levendig. Zo bouwen we aan een rijke leesomgeving waar alle leerlingen kunnen groeien, ook in een wijk als Beijum, waar de thuissituatie zo verschillend kan zijn. Wat ik geweldig vind aan het plan van de samenwerking met de scholen en de Forumbibliotheek is de ambitie voor een doorgaande leeslijn van 0 tot 20 jaar. Zo'n doorgaande lijn zorgt voor verbinding, continuïteit en voorkomt dat leerlingen onderweg afhaken, juist voor de leerlingen die thuis minder lezen meekrijgen. Het is een stevige basis waarmee we werken aan kansengelijkheid en aan de brede ontwikkeling van leerlingen, precies zoals de gemeente Groningen voor ogen heeft.

Ik kijk ernaar uit om samen met de gemeente Groningen, het Forum en alle andere partners deze doorgaande lijn waar te maken. Want lezen opent deuren naar nieuwe werelden, naar verbeelding en naar een sterke toekomst!

José Wolters

Directeur basisschool De Beijumkorf

Inleiding

Inleiding

Nederland bevindt zich in een leescrisis. Steeds meer kinderen kunnen minder goed lezen én ze vinden lezen minder leuk. Het is belangrijk dat kinderen voor hun plezier lezen. Dit blijkt uit het PIRLS¹-onderzoek dat internationaal de leesprestaties van leerlingen vergelijkt. Kinderen die plezier hebben in lezen, lezen meer. Kinderen die lezen leuk vinden, lezen namelijk meer. Hoe meer kinderen lezen, hoe beter ze er in worden en dat is de sleutel tot geletterdheid.

De PISA-scores² 2022 laten zien dat de leesvaardigheid onder Nederlandse vijftienjarigen opnieuw is gedaald. De daling is sterker dan tussen 2015 en 2018 en ook sterker dan in de OESO-landen gemiddeld. Nederland behoort inmiddels tot de laagst scorende landen binnen Europa en presteert voor het eerst onder het OESO-gemiddelde³. Van alle 14 EU-landen die vanaf 2006 aan PISA hebben deelgenomen, heeft alleen Griekenland een lagere score voor leesvaardigheid dan Nederland. Eén op de drie 15-jarige leerlingen in Nederland dreigt laaggeletterd van school te gaan. Zo'n 40 procent van de Pabo-studenten leest nooit vrijwillig een boek. Volgens het meest recente PIAAC-onderzoek⁴ uit 2023 hebben drie miljoen Nederlanders tussen 16 en 75 jaar moeite met basisvaardigheden, zoals lezen, schrijven rekenen en digitale vaardigheden.

Deze 'ontlezing' levert in de nabije toekomst een groot maatschappelijk probleem op. Basisvaardigheden, waaronder lezen, zijn cruciaal om mee te kunnen doen in de samenleving. Laaggeletterde jongeren en volwassenen lopen meer risico op werkloosheid, armoede, schulden, gezondheidsrisico's en andere sociale problematiek. Laaggeletterdheid kost de samenleving daardoor één miljard per jaar. Daarom is investeren in een preventieve aanpak van laaggeletterdheid essentieel.

1 *Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)*

2 *Programme for International Student Assessment (PISA), is een internationaal vergelijkend onderzoek dat de vaardigheden en kennis in natuurwetenschappen, lezen en wiskunde van 15-jarigen test in 95 landen.*

3 *Het OESO-gemiddelde is het gemiddelde van de cijfers van alle landen die lid zijn van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)*

4 *Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) is het meest omvangrijke internationale onderzoek naar vaardigheden van volwassenen. Het brengt de taalvaardigheid, rekenvaardigheid en het probleemoplossend vermogen van volwassenen (16-65-jarigen) in 31 landen in kaart. In Nederland zijn daarnaast ook 66-75-jarigen onderzocht.*

In landen zoals Ierland en Portugal hebben we gezien dat het mogelijk is om het tij te keren. In 2009 stond Ierland onderaan op de internationale ranglijst voor wat betreft leesvaardigheid. Tegenwoordig is Ierland het best presterende Europese land op het gebied van leesvaardigheid. De aanpak van Ierland bestond uit een aantal onderdelen. Er kwam meer tijd en prioriteit voor lezen: de leestijd op basisscholen werd verhoogd van één naar vijf uur per week. De leesmotivatie werd bevorderd door het aanbieden van goed geschreven, inhoudelijk interessante teksten, ook wel 'rijke teksten' genoemd. Er is ingezet op een schoolbreed leesbeleid en het volgen van vorderingen van leerlingen. Ook is geïnvesteerd in de opleiding en levenslange deskundigheidsbevordering van leerkrachten en directies.

Portugal wordt ook wel gezien als een soort onderwijswereldwonder. Sinds de start van de PISA-onderzoeken heeft het land haar slechte onderwijsprestaties steeds weer verbeterd. De Portugese vijftienjarigen stijgen in het laatste PISA-onderzoek 2022 uit boven de Nederlandse vijftienjarigen op leesvaardigheid. Portugal werkt al vijftien jaar systematisch aan een inhaalslag.

In Portugal is de schoolbibliotheek in de wet verankert. Op elke school is een schoolbibliotheek met een teacher librarian verplicht en zijn er richtlijnen waaraan deze moet voldoen. De schoolbibliotheek heeft hierdoor een vaste plek in de begroting van het ministerie van OCW. De leerlingen in Portugal lezen met meer plezier. Dat is terug te zien in de resultaten van de PISA; Portugese leerlingen hebben een zeer hoge leesmotivatie. Zowel leerlingen als schoolbesturen zijn positief over de schoolbibliotheek.

Elementen uit de aanpak van Ierland en Portugal, zoals het bevorderen van leesmotivatie door het aanbieden van rijke teksten, het inzetten op een schoolbreed leesbeleid en het investeren in deskundigheidsbevordering, hebben wij meegenomen in het plan 'Lezen is Goud!'. Met dit plan willen we ook in Groningen de leesvaardigheid en het leesplezier vergroten en vasthouden.

Plan van aanpak

Plan van aanpak

De vraag is: wat moet er gebeuren om de leesvaardigheid van jongeren te bevorderen?

De Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur pleiten voor een leesoffensief⁵ om de motivatie van jongeren voor het (diep) lezen te stimuleren. Bij diep lezen, ook wel 'deep reading' genoemd, wordt de tekst aandachtig en langzaam gelezen. Dit in tegenstelling tot het oppervlakkig lezen of scannen van een tekst. De meeste kinderen en jongeren hebben moeite met 'deep reading', oftewel het echt begrijpen van de boodschap van de tekst. Deep reading moedigt aan tot kritisch denken, reflectie en actieve betrokkenheid bij de inhoud. De nadruk ligt op begrip, en niet alleen op kennis.

Bij het leesoffensief dienen leraren, ouders, pedagogisch medewerkers, schoolmediathecarissen, bibliotheekmedewerkers en onderwijsassistenten hun handen ineen te slaan. De raden doen drie aanbevelingen om een sterke infrastructuur voor leesmotivatie tot stand te brengen.

1 Voer een krachtig en samenhangend leesbeleid;

De raden benadrukken dat het stimuleren van lezen een belangrijke taak is voor scholen. Maar dat zij hier niet alleen voor mogen staan. Voor de landelijke overheid, de gemeenten, de scholen en de bibliotheken samen moet het vergroten van leesmotivatie een speerpunt zijn. Een krachtige samenwerking tussen deze partijen en een structureel beleid is noodzakelijk.

5 'Lees! Een oproep tot een leesoffensief' Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad

Dan draait die zich om
en pakt mijn hand.

Wie doet er met ons mee?
Er is hier nog heel veel plek.

Eerst verroert niemand zich, maar
gaat er een hand omhoog.

Mijn schaduw is zo bruin
als een groen, bruine beet!

2 Zorg voor een rijk leesaanbod in de gehele schoolloopbaan;

De raden pleiten ervoor om jongeren gedurende hun gehele schoolloopbaan te voorzien van een rijk leesaanbod. Het is aan uitgeverij om te zorgen dat er een divers aanbod is, dat aansluit bij de interesses van kinderen en jongeren met verschillende achtergronden. Ook het Letterenfonds heeft hier een taak. Scholen en ondersteunende instellingen kunnen er samen voor zorgen dat het aanbod ook daadwerkelijk wordt benut.

3 Breng een leescultuur tot stand: thuis, op school en overal.

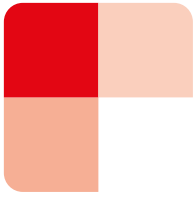
In een leescultuur zijn naast boeken ook volwassenen aanwezig die de rol van leesbevorderaar vervullen. De raad adviseert scholen om leesspecialisten binnen te halen, hen voldoende tijd te geven voor hun taken en te zorgen dat zij goede scholing krijgen. Op die manier wordt de kwaliteit van de leesspecialisten en leesbevorderaars geborgd. Lezen brengt, naast het voorkomen van laaggeletterdheid, nog andere voordelen met zich mee. Zo geven de raden aan dat lezen bijdraagt aan algemene vorming en welzijn. Lezen is van belang voor socialisatie, het leert lezers te reflecteren op zichzelf en op de wereld en het vergroot je vermogen om je in te leven in anderen.

Ook de Taalunie heeft een actieplan⁶ gepresenteerd over Effectief onderwijs in begrijpend lezen, dat is gebaseerd op adviezen van de Taalraad. De Taalunie geeft aan dat leesmotivatie niet compenseert voor technisch lezen, noch vica versa, al helpen ze elkaar wel. Leesplezier speelt een cruciale rol in het ontwikkelen van begrijpend lezen, het is meer dan een leuke bijkomstigheid. Leesplezier zorgt ervoor dat leerlingen blijven oefenen met technisch lezen en dat houdt de vaardigheid op peil. De Taalraad pleit daarom voor het inzetten op alle elementen: dat betekent én leesplezier, én technisch lezen, én taalvaardigheid, én leesstrategieën, én woordenschat etc. De Taalraad doet onder meer de aanbeveling om begrijpend lezen te koppelen aan betekenisvolle, motiverende teksten, het invoeren van een schoolbreed leesbeleid en een doorgaande (lees)lijn. Zij zien een betrokken rol voor de bibliotheek bij het leesonderwijs en pleiten voor een verdere invoering van het programma de Bibliotheek *op school*. Op dit programma gaan wij later in dit plan verder in.

Lezen is Goud!

De gemeente Groningen neemt het advies van de raden en de Taalunie ter harte en vertaalt dit naar een Gronings leesplan 'Lezen is Goud!'. Wij vinden het woord 'offensief' minder passend in deze tijd, vanwege de associatie met conflict. Het plan ziet niet alleen op leesvaardigheid, maar ook op digitale geletterdheid, waaronder informatievaardigheden en mediawijsheid. Deze vaardigheden zijn belangrijk om (door) te kunnen leren en goed te kunnen functioneren in de huidige maatschappij.

⁶ taalunie.org/publicaties/17/effectief-onderwijs-in-begrijpend-lezen

Doorgaande
leeslijn

Doorgaande leeslijn

De gemeente Groningen investeert met dit plan in een sterkere infrastructuur tussen gemeente, bibliotheek, kinderopvangorganisaties, scholen en andere maatschappelijke partners. Partijen werken intensiever en doelbewuster samen om op die manier een krachtig en samenhangend leesbeleid te voeren en een leescultuur tot stand te brengen. Daarnaast werken zij samen aan een rijk en inclusief leesaanbod, dat aansluit bij de interesses en behoeftes van kinderen en jongeren.

Doorgaande leeslijn 0-20 jaar

De ambitie van het plan 'Lezen is Goud!' is om bij alle Groningse kinderen en jongeren van 0-20 jaar gedurende hun 'jonge' jaren de leesvaardigheid te vergroten en bovendien hun leesplezier te vergroten. We willen de taalontwikkeling van kinderen op een zo jong mogelijke leeftijd stimuleren, omdat de aanpak dan het meest effectief is. We sluiten aan bij de doorgaande leeslijn van Stichting Lezen. Deze doorgaande leeslijn is het fundament onder een effectieve aanpak om leesplezier te stimuleren en om kinderen en jongeren te laten uitgroeien tot gemotiveerde en leesvaardige volwassenen. De programma's binnen de doorgaande leeslijn bevatten de elementen die worden aangeraden door de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur.

Basis voor doorgaande leeslijn

BoekStart voor baby's

Zodra ouders of verzorgers hun kind aangeven bij de gemeente ontvangen zij een brief van de burgemeester en een waardebon waarmee ze uitgenodigd worden hun kind in te schrijven als lid van de bibliotheek. Na inschrijving ontvangen ze een 'BoekStartkoffertje'. Hierin zitten twee boekjes, leestips en een uitleg over de bibliotheek.

Boekstartcoach op het consultatiebureau

De BoekStartcoach van de bibliotheek komt op dit moment maandelijks op alle consultatiebureaus en ondersteunt de jeugdarts en jeugdverpleegkundige. De BoekStartcoach gaat met ouders in gesprek over het belang van voorlezen voor de taalontwikkeling. Om meer ouders te kunnen bereiken en een vertrouwd gezicht te worden zouden deze bezoeken vaker moeten plaatsvinden. Het blijkt dat vooral laagtaalvaardige ouders hierdoor makkelijker naar de bibliotheek gaan en sneller deelnemen aan activiteiten, zoals Kleintje Koffie. De komende periode zetten we in op meer bezoeken van de BoekStartcoach op de consultatiebureaus in de wijken met de hoogste achterstandsscores.

BoekStart in de kinderopvang

Taalontwikkeling begint al op jonge leeftijd. Het aanbieden van rijke taal in de leeftijd van 0 tot 4 jaar leidt tot betere taalvaardigheid. BoekStart is een leesbevorderingsprogramma voor kinderen van 0 tot 4 jaar. De bouwstenen zijn gebaseerd op effectieve elementen die volgens wetenschappelijk onderzoek bijdragen aan het taalniveau van kinderen. Uit een effectstudie blijkt dat BoekStart het voorleesgedrag van ouders en de taalontwikkeling van kinderen stimuleert. BoekStart verhoogt de ouderbetrokkenheid waardoor thuis meer wordt voorgelezen. Ouders die meedoen aan BoekStart en regelmatig voorlezen zetten een positieve leesspiraal in gang. BoekStart verhoogt ook deskundigheid van pedagogisch medewerkers met betrekking tot (voor)lezen. BoekStart in de kinderopvang sluit aan bij het gemeentelijk beleid voor Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie (VVE) en het VVE-aanbod. Gemeente Groningen wil op iedere kinderopvanglocatie in de gemeente Groningen BoekStart realiseren. In de gemeente Groningen zijn in totaal 135 kinderopvanglocaties, waarvan 51 met een VVE-registratie. In het schooljaar 2024/2025 is Forum gestart met het programma BoekStart in de kinderopvang op 28 van deze VVE-locaties. In 2025/2026 wordt dit uitgebreid met nog eens 23 VVE-locaties. Het doel is om in het schooljaar 2029/2030 het volledige BoekStart-programma op alle kinderopvanglocaties te hebben geïmplementeerd.

Gastouderaanpak

BoekStart in de kinderopvang richt zich op reguliere kinderopvang: kinderdagverblijven, voorscholen en peuteropvang. Op dit moment is er nog geen ondersteuning vanuit de bibliotheek aan gastouders. De Gastouderaanpak biedt handvatten aan bibliotheken om gastouders te kunnen ondersteunen bij het creëren van een goed voorleesklimaat. Een structurele gastouderaanpak kan worden opgebouwd met verschillende bouwstenen uit het programma BoekStart (beleid, collectie/leesomgeving en ouderbetrokkenheid). De komende periode gaan we onderzoeken hoe we, in samenwerking met het Forum, een gastouderaanpak kunnen realiseren voor alle gastouders in de gemeente Groningen.

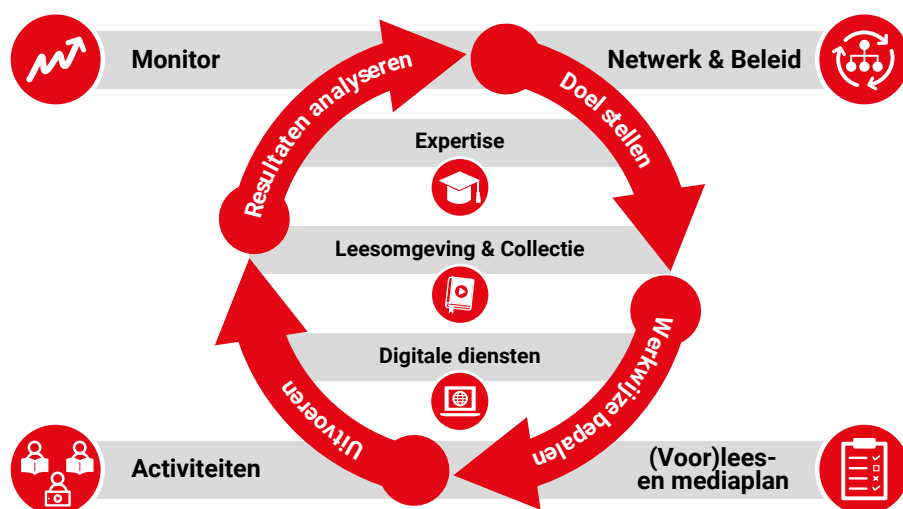
De Bibliotheek op school

De Bibliotheek *op school* (hierna: dBos) is een landelijk programma binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen⁷. Het programma is er voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Bij dit programma werken school en bibliotheek structureel samen aan het vergroten van de leesvaardigheid van leerlingen. Het vergroten van de leesvaardigheid door in te zetten op leesplezier vormt de basis. Daarnaast wordt binnen dBos ook gewerkt aan digitale geletterdheid, waarbij de focus ligt op informatievaardigheden en mediawijsheid. dBos is een bewezen effectief leesbevorderingsprogramma. Het programma sluit aan bij de aanbevelingen van de Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur en de Taalunie.

⁷ Het programma Kunst van Lezen bestaat sinds 2008 en wordt gecontinueerd, zo volgt uit de kamerbrief d.d. 1 juli 2024 'Verkenning aanpak basisvaardigheden volwassenen vanaf 2025'. Kunst van Lezen is onderdeel van het kabinetsbrede actieprogramma *Tel mee met Taal* (ministeries OCW, VWS, BZK en SZW), dat zich inzet op het voorkomen en tegengaan van laaggeletterdheid. Stichting Lezen (penvoerder) en de Koninklijke Bibliotheek hebben de opdracht gekregen het programma Kunst van Lezen te coördineren.

Op basisscholen die meedoen aan dBos, met meer tijd en aandacht voor leesbevorderingsactiviteiten in de klas, blijft de tijd voor vrij lezen in de loop van het schooljaar op peil, terwijl deze bij andere scholen terugloopt. Kinderen op scholen die de aanpak volgen, lezen meer en hebben een betere leesvaardigheid dan kinderen op scholen zonder dBos aanpak. dBos heeft een bewezen positief effect op woordenschat, spelling, begrijpend lezen en schrijven. Zo scoren de leerlingen op basisscholen die deelnemen aan dBos significant hoger op begrijpend lezen dan leerlingen op andere scholen. Daarnaast vonden de leerlingen lezen na verloop van tijd belangrijker dan leerlingen op een school zonder dBos aanpak. De leerlingen van scholen met een goed ontwikkeld leesplan, lezen met meer plezier in de klas en gaan vaker naar de bibliotheek. Ook leesbevorderende activiteiten hebben een positieve invloed op de leesfrequentie en het leesplezier van leerlingen.

Het programma dBos werkt vanuit een bouwstenenaanpak, waarbij de bouwstenen voor alle onderwijstypen hetzelfde zijn. Daarbinnen is ruimte voor maatwerk. Elke bouwsteen vraagt inzet van zowel de school als de bibliotheek. Deze inzet van beide partijen is essentieel voor het behalen van de opbrengsten en wordt daarom ook vastgelegd in een meerjarige samenwerkingsovereenkomst.

Binnen de bouwsteen **Netwerk en Beleid** wordt de samenwerking op strategisch niveau vormgegeven. Het onderwijs, de bibliotheek en de gemeente vormen een netwerk waarin zij een gedeelde visie en gezamenlijke doelen op het gebied van lezen borgen in hun beleid.

Bij dBos wordt vaak gedacht aan alleen de schoolbibliotheek, maar dat beeld klopt niet. De schoolbibliotheek en een actuele, gevarieerde en rijke collectie aansluitend bij de leerlingen is wel een belangrijk onderdeel van het programma binnen de bouwsteen **Leesomgeving & Collectie**. Bij deze bouwsteen is verder aandacht voor de leesomgeving, de plaatsing en de presentatie van de collectie en het creëren van aantrekkelijke leesplekken op school.

De bouwsteen **Digitale diensten** biedt de mogelijkheid tot de schoolcollectie doorzoekbaar wordt. Daarnaast kunnen uitleningen geregistreerd worden, waardoor het leesgedrag van leerlingen beter gevolgd kan worden. Ook wordt het op deze manier mogelijk om boeken van school uit te lenen voor thuis. Binnen de digitale diensten valt ook de digitale content. Alle leerlingen en leerkrachten hebben met hun individuele bibliotheekpas toegang tot de content in de online jeugdbibliotheek, zoals e-books, luisterboeken en tijdschriften. Deze beschikbare content wordt jaarlijks door de bibliotheekbranche ingekocht voor de bibliotheekleden.

Binnen de bouwsteen **Expertise** wordt gewerkt aan deskundigheidsbevordering van zowel het bibliotheekpersoneel als de leescoördinator van school en het hele schoolteam. De expertise is gericht op het verbeteren van de leescultuur op school en ook de leescultuur thuis.

In het **Leesplan** legt de school haar visie op leesbevordering en de doelen op langere termijn en per schooljaar vast. Daarnaast bevat het plan een jaarprogramma per groep. Dit plan kan worden uitgebreid naar een Lees- en mediaplan waarin de visie, doelen en het jaarprogramma rondom digitale geletterdheid worden vastgelegd. Het plan wordt door het team gedragen en is onderdeel van het schoolbeleidsplan. De bibliotheek ondersteunt bij het ontwikkelen en jaarlijks bijstellen van het plan, waarbij de monitorresultaten een belangrijk hulpmiddel zijn.

De **Activiteiten** worden vastgelegd in het jaarprogramma van het Lees- en Mediaplan voor alle groepen en leerjaren. De activiteiten bestaan uit structurele activiteiten zoals voorlezen, vrij lezen en praten over boeken. Daarnaast zijn er extra activiteiten uit het aanbod van de bibliotheek en/of aansluitend bij landelijke leesbevorderingscampagnes, zoals de Kinderboekenweek en Heel de klas leest. Ook voor ouders worden activiteiten in het jaarprogramma opgenomen.

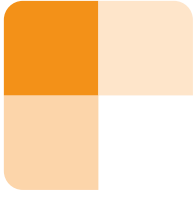

Met het landelijke meetinstrument **de Monitor** worden de opbrengsten van de samenwerking gemeten: het leesgedrag en de leesmotivatie van leerlingen, de leesbevorderende activiteiten op school en de leescultuur thuis. De resultaten worden gekoppeld aan het leesbeleidsplan.

Het Forum ontwikkelt voor de gemeente Groningen een Bibliotheek op school-versie, waarin voor het primair onderwijs de huidige dienstverlening van het Forum schoollidmaatschap wordt geïntegreerd. Deze versie sluit aan bij de visie: 'Verken de wereld, ontmoet de toekomst', waarmee het Forum een vernieuwde insteek gaat vormgeven.

De ambitie is om op iedere school in de gemeente Groningen het programma dBos te implementeren. Vanaf schooljaar 2024/2025 wordt een deel van het dBos-programma aangeboden aan basisscholen met de hoogste achterstandsindicatoren. Op 27 van deze scholen is dankzij middelen uit het Masterplan Basisvaardigheden al gestart met de eerste stappen van het programma. Deze scholen krijgen de mogelijkheid om in 2026/2027 het volledige dBos-programma te implementeren. Vanaf dat schooljaar heeft Forum ook de capaciteit om jaarlijks op gemiddeld tien basisscholen het volledige programma aan te bieden. Het streven is dat in 2029/2030 op alle basisscholen dBos is geïmplementeerd. Daarnaast starten we met de uitrol van dBos binnen het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

Leesbevordering in de vrije tijd

Leesbevordering in de vrije tijd

Het Forum organiseert jaarlijks talloze activiteiten waarin leesplezier en taalontwikkeling centraal staan. Tijdens vakanties en in de weekenden heeft het Forum een aanbod voor kinderen van alle leeftijden, waarin verhalen centraal staan. Denk aan het ontdekken van bijzondere boeken tijdens de Kinderboekenweek, interactieve voorleessessies met prentenboekenhelden, creatieve workshops waar verhalen tot leven komen in beeld en geluid, en speurtochten door het gebouw waarbij kinderen spelenderwijs nieuwe werelden ontdekken.

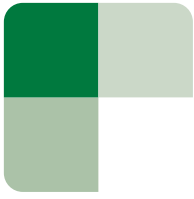
Het Forum richt zich tijdens deze momenten ook op kinderen die thuis minder in aanraking komen met boeken of voor wie het lezen (nog) niet vanzelf gaat. Als het gaat om betaalde activiteiten dan worden die voor stadspashouders aangeboden voor een gereduceerd tarief zodat het laagdrempelig blijft.

Een greep uit het aanbod: boekenfeestjes waarin een specifiek thema of boek centraal staat, kinderlezingen, de BoekStartdag, Boekenparade de podcast, de Nationale Voorleesdagen, zomeractiviteiten, Roald Dahl festival, Cinekid, SKSG Discovery kids, workshops en wekelijkse clubhuizen op alle locaties.

In 2025 organiseerde het Forum voor het eerst het kinderboekenfestival De Verhalentoren. Tijdens dit festival veranderde het Forum op bijna alle verdiepingen in een ontdekkingsstocht langs verhalen voor kinderen van 6 t/m 12 jaar. Tijdens het festival maken kinderen kennis met (kinder)boekenschrijvers, beleven zij interactieve voorstellingen, doen zij mee aan activiteiten en laten zij hun fantasie de vrije loop in creatieve workshops. De Verhalentoren combineert plezier met taalontwikkeling en vormt daarmee een krachtig voorbeeld van hoe cultuur, educatie en vrije tijd elkaar kunnen versterken.

Elke maand is in alle Forumbibliotheken Kleintje Koffie voor kinderen van 0 tot 4 jaar en hun (groot)ouders/verzorgers. Er wordt voorgelezen, een aansluitende activiteit gedaan en voorlichting gegeven aan ouders over voorlezen en geschikte boekjes.

Gemeente Groningen trekt samen op met de Forumbibliotheek om bestaande initiatieven uit te breiden en nieuwe activiteiten te ontwikkelen.

Samenwerking
maatschappelijke
partners

Samenwerking maatschappelijke partners

Om in de gemeente Groningen de leescultuur verder vorm te geven werken we samen met relevante en maatschappelijke partners.

Voorleesproject Humanitas

Voor sommige ouders is moeilijk om hun kind thuis voor te lezen. Daarom heeft Humanitas voorleesvrijwilligers. De voorleesvrijwilliger komt wekelijks een uurtje over de vloer bij een gezin waar één of meer kinderen een taalachterstand hebben. De vrijwilliger praat met het kind, leest voor of leest samen met het kind en doet (taal-)spelletjes. Bij de kennismaking krijgt elk kind een boek cadeau, passend bij zijn of haar interesse en leesniveau. De voorleesvrijwilliger komt ten minste een jaar lang bij het gezin. Gebleken is dat het belangrijk is dat het gezin en de vrijwilliger een band met elkaar opbouwen.

Er wordt aandacht besteed aan ouderbetrokkenheid.

Ouderbetrokkenheid heeft een sterke, positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen worden gemotiveerder om (meer) te lezen en worden leesvaardiger. Vrijwilligers vragen daarom ouders om mee te doen met spelletjes en lenen hen (tekstloze) prentenboeken, zodat zij (in hun eigen taal) hun kinderen kunnen voorlezen. Op deze manier krijgen ouders handvatten om na het project ook aan de slag te gaan en blijven met de taalontwikkeling van hun kind.

Het Forum organiseert inspiratiebijeenkomsten voor de voorleesvrijwilligers van Humanitas, om op die manier hun deskundigheid te vergroten. De bijeenkomsten voorzien ook in inspiratie over nieuwe, leuke voorleesboeken en voorleestips.

Vrijwilligers en ouders worden geïnformeerd over het belang van aandacht schenken aan de thuistaal. De thuistaal schaadt het Nederlands niet, integendeel. Talen versterken elkaar juist. Je leert woorden, klanken of constructies gemakkelijker als je deze al kent in een andere (moeder-)taal. Vrijwilligers worden geïnspireerd om hun voorleeskinderen te vertellen hoe bijzonder het is dat ze meerdere talen spreken en dat zij opgroeien tussen verschillende culturen. Zij leren de kinderen dat dit iets is om trots op te zijn.

Sinds 2024 werken we met een 'Gouden Ticket'. Dit is ontstaan uit de gedeelde wens met het Forum om meer kinderen/gezinnen kennis te laten maken met de bibliotheek. Met deze ticket kan de voorlees-vrijwilliger met het gezin een gepersonaliseerde rondleiding krijgen in de bibliotheek. Er wordt onder andere uitgelegd waar passende boeken te vinden zijn en hoe het uitlenen werkt. De kinderen worden ingeschreven en krijgen ook nog een mooi cadeau mee: een tekstloos prentenboek.

Op dit moment komen de voorleesvrijwilligers met name bij NT2 gezinnen. De komende periode gaan wij inzetten op het bereiken van de NT1 gezinnen. Dit doen wij door het Voorleesproject meer onder de aandacht te brengen bij scholen en brugfunctionarissen.

FC Groningen

We willen FC Groningen betrekken bij de 'Lees-je-fit challenge'. Dit is een challenge voor groep 5 en 6 van de basisschool. Gedurende zes weken gaat een klas op zoveel mogelijk verschillende manieren lezen én bewegen. Ondertussen houden zij de leeskilometers bij. De klas met de meeste leeskilometers maakt kans op een sportieve workshop bij FC Groningen.

Pabo

Zowel Forum als Biblionet Groningen werken samen met de Pedagogische academie voor het basisonderwijs (Pabo). Het doel is om aanstaande docenten de liefde voor lezen te laten overbrengen op hun toekomstige leerlingen. Er is ook een dBos op de Pabo. Daarnaast worden er verschillende evenementen georganiseerd, zoals de Pabo voorleeswedstrijd. In oktober 2025 zal het Noordelijk Pabo Congres 'Pabo Leest' plaatsvinden in het Forum. In de komende jaren zal de samenwerking met de Pabo worden voortgezet en waar mogelijk uitgebreid. Naast dBos op de Pabo we willen binnen het middelbaar beroepsonderwijs graag prioriteit geven aan het implementeren van dBos bij de opleiding tot pedagogisch medewerker en de opleiding

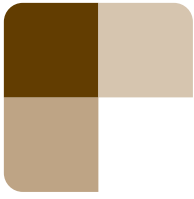

tot onderwijsassistent. Van deze toekomstige professionals verwachten we ook een actieve leesbevorderende inzet. Op dit moment organiseert het Forum incidenteel activiteiten met deze opleidingen bij het Alfa College en Noorderpoort.

WIJ Groningen

WIJ Groningen organiseert vanuit het VVE-beleid op verschillende locaties, waaronder Lewenborg, Selwerd en Korrewegwijk, voorleesochtenden. Tijdens deze voorleesochtenden kunnen ouders samen met hun kind naar de Huiskamer komen en worden er prentenboeken voorgelezen. De voorleesochtenden worden in nauwe samenwerking met een lees- en mediaconsulent van het Forum georganiseerd. De lees- en mediaconsulent geeft tips en inspiratie voor prentenboeken. Er wordt ook met de ouders gesproken, zodat een passend boek voor de betreffende ouders en hun kind kan worden uitgezocht. Tijdens de voorleesochtenden worden ouders gewezen op het gratis bibliotheeklidmaatschap voor kinderen. Ook worden zij verwezen naar de activiteiten (zoals Kleintje Koffie) en mogelijkheden in de bibliotheek bij hen in de buurt.

6

Financiering

Financiering

Voor de uitvoering van de programma's BoekStart en dBos is vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap via het Forum budget beschikbaar gesteld in de vorm van het Masterplan Basisvaardigheden (MBV) voor bibliotheken. Met deze MBV-gelden kan Forum een aantal onderdelen van de landelijke programma's uitvoeren. Deze regeling wordt tot eind 2026 voortgezet.

Vanwege het succes van de aanpak en het brede draagvlak van dBos bij scholen en bibliotheken, is onlangs door het ministerie besloten om de middelen hiervoor structureel te maken.⁸

Hiermee wordt gefaciliteerd dat alle bibliotheken dBos aanbieden en dat scholen er desgewenst gebruik van kunnen maken. Vanaf 2027 ontvangen scholen en bibliotheken elk een deel van de beschikbare middelen. 50 procent van de middelen komt structureel ten goede aan bibliotheken en 50 procent wordt toegevoegd aan de gerichte bekostiging basisvaardigheden voor het onderwijsveld. Hiermee wil het ministerie stimuleren dat er gedeeld eigenaarschap ontstaat en dat bibliotheken op vraag van scholen maatwerk aanbieden en kunnen opschalen. Volgens het onderzoek van de KWINK-groep⁹ is dat een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle verankering van dBos.

Daarnaast is in de sociale agenda van Nij Begun in maatregel 3.9 een bedrag van 6 miljoen euro per jaar begroot voor deze programma's. Dit bedrag is voor de hele regio. De financiële verdeling tussen Biblionet Groningen, Biblionet Drenthe en Forum wordt nader vastgesteld.

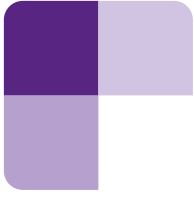
⁸ Kamerbrief 11 juni 2025 'Duurzame verankering de Bibliotheek op school'

⁹ Onderzoek voorwaarden duurzame verankering de Bibliotheek op school, KWINK groep, 2023.

Vanuit de gemeente Groningen wordt bovendien een aanvullende gemeentelijke bijdrage ter beschikking gesteld, om de ambities uit dit plan te realiseren. Voor de komende drie jaar is dit in totaal een bedrag van € 641.500,-. De financiering valt binnen het jaarlijks gereserveerde bedrag voor laaggeletterdheid en VVE-beleid, welke binnen de onderwijsbegroting vallen.

Samenvatting op B1 niveau

Samenvatting op B1 niveau

Steeds meer kinderen kunnen minder goed lezen én ze vinden lezen minder leuk. Kinderen die plezier hebben in lezen, lezen meer. Hoe meer kinderen lezen, hoe beter ze er in worden. En dat is belangrijk, want als je volwassen bent zul je vaak iets moeten lezen. Bijvoorbeeld een bijsluiter van een medicijn, een vacaturetekst, een rekening of als je bijvoorbeeld je kind wil voorlezen.

Lezen helpt ook om andere mensen beter te begrijpen. Door het lezen van verhalen over anderen, kun je je beter verplaatsen en inleven in een ander. Ook in iemand die je normaal gesproken nooit zou spreken of tegenkomen. Dat helpt om misverstanden en ruzies met andere mensen te voorkomen.

Gemeente Groningen wil daarom dat kinderen en jongeren weer met plezier gaan lezen en dat ze weer beter worden in lezen. Ook wil de gemeente dat kinderen en jongeren meer leren over hoe zij informatie kunnen vinden en hoe zij om kunnen gaan met berichten op het internet en op sociale media.

Daarom is een plan gemaakt met de naam 'Lezen is Goud!'. Hierin werken de gemeente, de bibliotheek, kinderopvang, scholen en andere organisaties samen. We willen dat alle kinderen en jongeren van 0 tot 20 jaar meer gaan lezen én lezen leuk(er) gaan vinden.

Bij de geboorte van een kind worden de ouders al uitgenodigd om lid te worden van de bibliotheek. Ook krijgen ze een koffertje. Daarin zitten twee boekjes, leestips en uitleg over de bibliotheek.

Op het consultatiebureau is ook iemand aanwezig die aan ouders vertelt hoe belangrijk het is om voor te lezen aan je kind. Voorlezen helpt bijvoorbeeld om het kind beter te leren praten. Ook in kinderopvang en gastouderopvang wordt meer aandacht gegeven aan voorlezen en taal.

Op scholen werkt de bibliotheek mee met het programma 'De Bibliotheek op school'. Dit programma zorgt ervoor dat er voldoende goede en leuke boeken beschikbaar zijn. Ook helpt de bibliotheek de scholen om meer aandacht te hebben voor lezen en worden er leuke activiteiten georganiseerd die het leesplezier bij leerlingen vergroten.

Daarnaast zijn er vrijwilligers van Humanitas die kinderen thuis helpen met lezen. Ook wil de gemeente samenwerken met FC Groningen om lezen aantrekkelijker te maken voor kinderen.

In de vrije tijd worden er leuke leesactiviteiten en evenementen georganiseerd, zoals voorleesuurtsjes en feestjes.

Fotografie

Forum Groningen

Stella Dekker fotografie

Diepzeekonijn

Douwe Groen

Eddy Taatgen

Siese Veenstra

Bob de Vries

Madeleine van der Raad (illustratie Verhalentoren)

© Gemeente Groningen, juni 2025

